

ОЦІНКА ПЕРЕДУМОВ ТА АКТИВІЗАЦІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Яцюк О.С., асистент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

У статті проаналізовано фактори, які обмежують використання способів відновлення платоспроможності потенційно життєздатних підприємств в судовій практиці та визначено перспективи активізації застосування санаційної процедури на підприємствах з введенням в дію нового законодавства про банкрутство.

The factors of the restriction of potentially viable enterprises solvency restore procedure in judicial practice are analyzed in the article and the perspectives of enhance of sanation procedure application in enterprises with the introduction of the new bankruptcy law are also defined.

Постановка проблеми. 18 січня 2013 року набирає чинності нова редакція Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”, ухвалена 22 грудня 2011 року Законом №4212-VI [1]. У розробці нового Закону на виконання Програми економічних реформ Президента України на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” у складі Робочої групи прийняли участь експерти Світового банку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародного валютного фонду, Центру комерційного права, представники міністерств та відомств. Очікується, що запровадження Закону призведе до позитивних змін у сфері банкрутства, зокрема дозволить зробити процедури банкрутства більш ефективними, збільшити інвестиційну привабливість економіки України, підвищити ефективність санаційних заходів та забезпечити збереження існуючих підприємств, підвищити рівень виконання контрактів, рівень захисту прав власності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потреба в змінах законодавства про банкрутство назріла давно, про що яскраво свідчить аналіз якісних характеристик механізму банкрутства в Україні, представлених Світовим банком у рейтингу “Ведення бізнесу” за показником “Вирішення проблеми неспроможності (неплатоспроможності)”. Так, Україна у 2012 році за цим показником посіла 157 місце серед 183 країн світу, а загалом за легкістю ведення бізнесу – 152 місце. Аналіз складових вказаного показника засвідчив, що середня тривалість процедури банкрутства в Україні в 2012 році становить 2,9 роки (для порівняння – даний показник в країнах Східної Європи та Центральної Азії (СЄЦА) становить 2,4 роки, а в країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) – 1,7 роки). Витрати на провадження справи про банкрутство в нашій державі рівні 42% від вартості майна підприємств, в той час як в країнах СЄЦА – 13%, в країнах ОЕСР – 9%. В середньому у процесі банкрутства українського підприємства відшкодовується 8,7% від суми вимог кредиторів при тому, що у в країнах СЄЦА цей показник становить 36,9%, в країнах ОЕСР – 70,6%. Також в Україні в переважній більшості випадків реалізація процедури банкрутства призводить до ліквіда-

ції боржників та продажу їх майна частинами, в той час як в країнах ОЕСР в основному відбувається продаж бізнесу – змінюється власник, проте зберігається діюче підприємство [2]. Що стосується процедури санації, то, згідно досліджень науковців М. М. Береста [3, 92], Л. С. Остапенко [4, 146], в Україні вона застосовується рідко та ще рідше успішно завершується – тільки близько 2% справ про банкрутство закінчуються відновленням платоспроможності боржника.

Варто зазначити, що проблеми використання процедури санації досліджували також такі відомі вітчизняні вчені, як О. О. Терещенко, Л. О. Лігоненко, А. М. Поддєрьогін, М. О. Данилюк, В. П. Петренко, В. В. Джунонь, Б. М. Поляков та інші, проте обмеженість та неефективність застосування оздоровчих заходів на підприємствах-боржниках в Україні обумовлюють необхідність подальших досліджень в цьому напрямі.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз факторів обмеженого використання в Україні способів відновлення платоспроможності потенційно життєздатних підприємств в судовій та позасудовій практиці та визначення перспектив активізації застосування санаційної процедури на підприємствах з введенням в дію нового законодавства про банкрутство.

Виклад основного матеріалу дослідження. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” [5], що діє з 2000 р. до 2013 р., надає достатньо широкий спектр способів вирішення проблеми неплатоспроможності суб’єктів підприємництва. Наголос законодавцем зроблено на способах оздоровлення потенційно життєздатних підприємств шляхом їх санації або реструктуризації у процесі судового провадження чи у варіанті досудового вирішення проблеми з заборгованістю, а банкрутство розглядається як крайній захід, коли підприємство визнається нежиттєздатним і підлягає ліквідації. В той же час, практика використання Закону засвідчила, що пропозиції з побудови системи запобігання банкрутству і поширення практики використання способів оздоровлення потенційно життєздатних підприємств-боржників так і не були реалізовані, ефективна система ранньої діагностики банкрутства і система допомоги підприємствам-боржникам у подоланні труднощів не створена.

Слід зазначити, що застосування судової процедури банкрутства як способу вирішення проблеми неплатоспроможності суб’єктів господарювання несе в собі значні загрози для економічного розвитку країни, оскільки її масове використання призводить до дестабілізації економічної системи, підвищує ризик виведення з ринку життєздатних підприємств, а поширення фіктивних і навмисних банкрутств робить вразливими права власності – основний інститут ринкової економіки [6, 27].

Основними факторами, що визначають обмежене використання процедури відновлення платоспроможності підприємств-боржників, є:

- 1) судова процедура санації не несе очевидних вигід для суб’єктів підприємництва, оскільки є дорогою, довготривалою і має невизначений результат (в більшості випадків веде до ліквідації);
- 2) приватні кредитори віддають перевагу позасудовим варіантам вирі-

шення проблеми заборгованості, що забезпечує їм швидкість, більш високу ступінь повернення боргів і можливість одержання контролю над майном боржника неконкурентними способами;

3) пріоритетне використання банкрутства в якості способу вирішення проблеми неплатоспроможності обумовлено масовим використанням судової процедури для досягнення відомчих та приватних тіньових інтересів: державна податкова служба продовжує масово використовувати загрозу банкрутства для тиску на підприємства-боржників перед бюджетом, окремі державні органи через недосконалість стандартної офіційної процедури використовують банкрутство для ліквідації недіючих підприємств, приватний капітал використовує фіктивне банкрутство для тіньової приватизації державного майна, рейдерського захоплення підприємств, знищення конкурентів на ринку, ухилення від виконання зобов'язань;

4) неспроможність держави як власника виконувати функції запобігання і подолання неспроможності суб'єктів підприємництва державного сектору, про що свідчить критично низька ефективність досудового та судового оздоровлення підприємств Фондом державного майна України, який за статусом є спеціалізованим органом з приватизації та управління об'єктами державної власності [6, 25-27].

Нова редакція Закону про банкрутство покликана вирішити зазначені вище проблеми та сприяти використанню процедури санації. Саме пріоритетністю збереження існуючого господарського суб'єкта пояснюється поява в Законі такого санаційного заходу, як відчуження майна та погашення зобов'язань боржника шляхом заміщення активів (частина 2 статті 29, стаття 34 Закону) [1]. Даний захід передбачає, що цілісний майновий комплекс боржника може бути відчужений шляхом його передачі господарському товариству, що утворюється боржником. Частки (акції) у статутному капіталі такого господарського товариства включаються до складу майна боржника. Розмір статутного капіталу новоутвореного господарського товариства визначається як різниця між вартістю майнових активів та вартістю боргів за вимогами конкурсних кредиторів. Після цього відбувається реалізація часток (акцій) новоутвореного товариства на аукціоні та, якщо вирученої суми вистачає для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі, провадження у справі про банкрутство боржника підлягає припиненню, в противному ж випадку укладається мирова угода чи відкривається ліквідаційна процедура.

Позитивними наслідками реалізації процедури заміщення активів є не тільки продаж майна боржника за найвищою ціною, а й збереження цілісного майнового комплексу та кадрового потенціалу підприємства-боржника, оскільки усі трудові договори, укладені до дати такого відчуження, продовжують діяти, а права й обов'язки роботодавця переходять до новоутвореного господарського товариства (частини 4, 5 статті 34 Закону) [1].

Також в новому Законі зроблено спробу (яка, на думку автора, буде вдалою) вирішити проблему несвоєчасної виплати заробітної плати працівникам санованих підприємств, яка досить гостро стоїть на даний момент. Так, частина 2 статті 29 Закону передбачає можливість одержання кредиту

для виплати вихідної допомоги працівникам, які звільняються згідно з планом санації, що відшкодовується позачергово за рахунок продажу майна боржника. Алгоритм дії керуючого санацією в окремих випадках при звільненні працівників наведений в частині 4 статті 29 Закону [1].

Важливим досягненням нового Закону є чітко та зрозуміло прописана процедура санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство, яка вводиться на термін до 12 місяців за наявності схваленого загальними зборами кредиторів боржника плану санації, згоди власника майна боржника та кредиторів, загальна сума вимог яких перевищує 50 % кредиторської заборгованості боржника (стаття 3 Закону) [1].

Стаття 28 нового Закону визначає шестимісячний термін процедури санації з можливістю його продовження за вмотивованим клопотанням керівника санації чи комітету кредиторів, але не більше ніж на дванадцять місяців [1]. Скорочення термінів санації та чітко регламентований порядок її проведення мають важливе значення, особливо якщо врахувати, що в Україні є підприємства, які перебувають в процедурі санації навіть 5-8 років [6, 27].

Серед позитивних нововведень слід також відзначити зобов'язання заявника офіційно оприлюднювати факти про порушення справи про банкрутство, введення процедури ліквідації чи санації через мережу Інтернет на офіційному веб-сайті Вищого господарського суду України. Це розширить коло санаторів, оскільки дозволить будь-якому господарюючому суб'єкту в Україні чи за її межами слідкувати за ходом процедури банкрутства та при бажанні своєчасно взяти участь у санації боржника.

Висновки. Таким чином, з введенням в дію нового Закону про банкрутство в 2013 році очікуються суттєві позитивні зрушення в проведенні процедури санації, зокрема:

- 1) введено та регламентовано процедуру заміщення активів, яка дозволить зберігати існуючі підприємства і задовольняти вимоги кредиторів;
- 2) чітко прописано процедуру санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство, введення якої дозволяє збалансувати інтереси кредиторів і боржника та своєчасно провести оздоровчі заходи;
- 3) скорочено терміни санації та чітко регламентовано порядок її проведення, що забезпечить зростання ефективності такої процедури;
- 4) зобов'язано заявника офіційно оприлюднювати факти про порушення справи про банкрутство чи введення процедури санації через мережу Інтернет, що дозволить розширити коло суб'єктів, готових прийняти участь у санації підприємства-боржника.

В той же час, існує цілий ряд важливих проблем, які не знайшли свого вирішення в новому Законі, потребують детального дослідження та відповідного нормативного оформлення. Так, існує необхідність розробки правової бази для створення національної системи підтримки платоспроможності суб'єктів підприємництва та в рамках цієї системи створення окремої підсистеми регулювання попереджувальних і позасудових процедур оздоровлення підприємств, яка передбачатиме проведення постійного моніторингу фінансово-економічного стану підприємств з метою ранньої діагностики настання

стану неплатоспроможності. Також доцільно передбачити використання різних стимулів добровільного вступу у процедури запобігання банкрутству і відновлення платоспроможності зі сторони підприємств-боржників (реструктуризації бюджетної заборгованості, одержання права на державну допомогу тощо). Вирішення вказаних проблем дозволить підвищити ефективність реалізації оздоровчих заходів та, відповідно, покращити умови бізнес-середовища в Україні.

Література:

1. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 22.12.2011 р. № 4212-VI // Відомості Верховної Ради. – 2012. – № 32-33. – ст. 413.
2. Doing Business 2013. Ease of Doing Business in Ukraine. Resolving Insolvency [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/#resolving-insolvency>
3. Берест М. М. Статистичний аналіз процесів банкрутства в Україні / М. М. Берест // Бізнес-інформ. – 2012. – № 6. – С. 98-92.
4. Остапенко Л. С. Особливості антикризового управління машинобудівними підприємствами в Україні / Л. С. Остапенко // Экономика и управление. – 2011. – № 4 – С. 143-147.
5. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30.06.1999 р. № 784-XIV // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 42-43. – ст. 378.
6. Верховодова Л. Державна політика і законодавство з регулювання сфери неплатоспроможності: аналіз практики, рекомендації по удосконаленню / Л. Верховодова, К. Агеева; під науковим керівництвом О. Пасхавера. – К.: Центр комерційного права, 2010. – 105 с.

Рецензент: д.е.н., професор Данилюк М.О.

DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT OF AGROTOURISM IN SELECTED EUROPEAN COUNTRIES

*Ph.D. Michał Roman, M.S. Łukasz Zgiep
Warsaw University of Life Sciences*

У статті представлені характеристики туристичної діяльності в окремих європейських країнах (Австрія, Франція, Греція, Іспанія, Німеччина, Великобританія та Італія). Слід зазначити, що розвиток агротуризму подібно до того, як інші види туризму залежить від якості, взаємодоповнюваності і системи професійного просування та розповсюдження.

The article presents the characteristics of tourism activities in selected European countries (Austria, France, Greece, Spain, Germany, United Kingdom and Italy). It should be noted that the development of agro-tourism similar as other forms of tourism depends on the quality, complementarity and professional system of promotion and distribution.

Introduction. Development of rural tourism in Europe including agrotourism is seen as a means of preventing the migration of rural population to urban areas¹. In the countries of the European community farmers to encourage tourists

¹ K. Howe: Perspektywy rozwoju obszarów wiejskich w Europie: Kwestia zrównowazenia. [w:] Rozwój obszarów wiejskich. Doświadczenia krajów europejskich. Red. naukowa K. Zawalińska. IRWiR PAN, Warszawa 2005, s. 38-39.